

Lufs e nursas en coesistenza

Il WWF fa bilantscha davart ses project «Protecziun da muntaneras»

■ (anr/pap) L'onn 2000 ha il WWF Grischun lantschà ses project «Protecziun da muntaneras Grischun (PTG)». Cun quel vul il WWF Grischun examinar per las regiuns muntagnardas grischunas mesiras per proteger muntaneras che vegnan praticadas cun success a l'ester. Ier ha Anita Mazzetta, mainafatschenta dal WWF Grischun, orientà a Cuira las medias davart las emprimas experientschas en connex cun quel project. Che la tematica è pli che mai brisanta ed actuala mussan la chatscha dal luf en Bregaglia l'atun da l'onn passà e la cumparsa d'in luf en Surselva questa primavaira, er sche – uschia Mazzetta – «l'analisa da la DNA manca anc adina» tar quest ultim cas per avair la garanzia che las nursas èn propi vegnidadas mazza-das d'in (u da quel) luf. Mazzetta ha deplorà che en tut quella discussiun vegnia tschantschà e scribler dal luf e quasi nagut da las mesiras per la protecziun da muntaneras. «Il WWF lavura numnadain dapi passa dus onns vi da talas mesiras.»

Tschertgar soluziuns economicas...

Ch'il WWF s'engascha per la protecziun da muntaneras da nursas e chauras – atgnamain l'incumbensa da l'agricultura e betg dal WWF – ha tenor Mazzetta ils suandants motivs. «Il return dal luf en Svizra è in fatg. Dapi il 1995 immigreschan regularmain

lufs en Svizra. Il luf tutga tar la fauna alpina e ses return vegn en general salidà dal WWF.» Da l'atra vart provocheschia ses return conflicts, oravant tut cun allevaturs da nursas. «La coesistenza dal luf e da la tratga da nursas», uschia Mazzetta vinavant, «è mo pussaivla cun mesiras per la protecziun da muntaneras. Il WWF s'engascha ch'il luf restia protegì en Svizra e che quella protecziun vegnia er vivida.» Ch'il WWF na saja betg per il luf e cunter la tratga da nursas, mabain per ina coesistenza, ha Mazzetta punctuà. La tratga da nursas actuala na saja però absolutamain betg preparada per la preschientscha da lufs. Tenor ella sto la tratga da nursas futura acceptar il return d'animals da rapina gronds e s'orientar da nov. Mazzetta: «Igl è però cler che la tratga da nursas inclusiv las mesiras per la protecziun da muntaneras sto esser economicamain purtabla per ils allevaturs.» Perquai giavischa il WWF er l'agid dal maun public e da la politica.

... ed adattar ellas al singul nurser

Peter Lüthi, manader dal project PTG, ha alura explitgà quellas parts dal project PTG ch'ins ha examinà en collavuraziun cun allevaturs da muvel manidel e pasters. En il center stattan metodas praticablas ed efficazias per proteger muntaneras da muvel manidel d'animals da rapina gronds, ma er da chauns vagabundands. La fasa da project da dus onns ha

tenor Lüthi mussà che l'integrasiun ed il diever da chauns da protecziun tar otg projects da model era pli facil che spetgà. Ins ha lavurà cun razzas spezialas sco p. ex. Patou des Pyrenées u Maremano Abruzzese. Pli difficil vegn ad esser l'acceptanza da tals chauns tras l'uman, spezialmain tras vischins – quels chauns urlan forsapli ch'in chaun «normal» – tras passants e turists che na pon pli traversar in'alp, tgrada da tals chauns, sco ch'els vulan. In grond problem per la situaziun da la Svizra è che las muntaneras passentan l'enviern en stallas – e che alura il servetsch dal(s) chaun(s) n'è betg dumandà e ch'el(s) è(n) alura sutocuppà. En las Abruzzas p. ex. èn quels chauns di e notg, stad ed enviern tar lur triep e sa sentan atgnamain pli sco nursa che sco chaun. E là giu n'han els betg da pertgiral lur triep mo cunter lufs, mabain er cunter urs. Per Lüthi mussan las experiensas ch'ina delegaziun svizra ha pudì far durant sia visita da nursers en las Abruzzas ch'i na dat nagina soluziun da patent. Il cuntrari, la protecziun da muntaneras cun chauns da protecziun sto en Svizra vegnir adattà al singul manaschi puril ed a mintga allevatur. «Quai pretenda engaschament e creativtad dal nurser», uschia Lüthi. In dals nursers che ha collavurà en quest project, Daniele Raselli dal Puschlav, è persvas ch'ins possia chattar bunas soluziuns per tuts – tant per ils nursers sco er per il rest da la populaziun.

Cun tablas d'infurmaziun vulan ins render attent turists e passants a quai ch'ins dastga u na dastga betg sin in'alp tgrada da chauns da protecziun.